

від майбутніх соціальних працівників ґрунтовних знань у галузі психології, а також навичок і вмінь використовувати сучасні методи психологічної допомоги особистості, серед яких істотне місце займають методи арт-терапії.

Для визначення місця та ролі методів арт-терапії у професійній діяльності соціальних працівників, на основі аналізу наукових джерел були виділені ті сфери та посади соціальних працівників, де використання методів арт-терапії є найбільш доречним (рис. 2.1).

Як бачимо, можна виділити три найбільш актуальні для використання методів арт-терапії сфери діяльності соціальних працівників. Зазначені сфери охоплюють майже весь перелік клієнтів з якими працюють соціальні працівники, що вказує на актуальність оволодіння соціальними працівниками методами арт-терапії в межах професійної освіти.

Висновки з даного дослідження. Отже, проведений нами аналіз дозволяє стверджувати, що методи арт-терапії займають важливе місце у професійній діяльності соціальних працівників і відіграють провідну роль у наданні якісної та зорієнтованої на сучасні вимоги допомоги різним групам клієнтів. Серед сфер, в яких доцільне використання методів арт-терапії, слід виділити: освіту, охорону здоров'я та сферу соціального захисту населення.

Перспективи подальших розвідок. У подальшому автором планується написання ще кількох статей з цієї проблематики, зокрема: педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних працівників до використання методів арт-терапії.

Список використаних джерел:

1. Васюта О. І. Вимоги до освітнього стандарту з соціальної роботи згідно національної рамки класифікацій [Текст] / О. І. Васюта // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 97, Чернігів. – 2012. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/Portal/Soc_gum/VChdpu/ped/2012_97/Vasyut.pdf
2. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників [Текст] / А. Й. Капська // Соціалізація особистості: Збірник наукових праць. Том XXVIII. – К.: НПУ, 2007. – С.12-16.
3. Класифікатор професій ДК 003:2010 [Текст]. – Видання офіційне. – К.: Соцінформ, 2010. – 746 с.
4. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FIN19567.html
5. Лютий В. П. Визначення компетенцій соціальних працівників на основі аналізу посадових обов'язків [Текст] / В. П. Лютий // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – 2012. – № 2. – С. 11-15.
6. Холостова Е. И. Теория социальной работы: [Учебник] / Под ред. Е. И. Холостовой. – М.: Юристъ, 2001. – 334 с.

УДК 378.147:37.036

І.В. Ревенко

ОСОБИСТІСНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розкрито суть особистісно-діяльнісного підходу у підготовці майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів, у контексті якого розвиток особистості відбувається в процесі її діяльності. Автор зазначає, що такий підхід до підготовки майбутніх учителів, передбачає виявлення індивідуальних особливостей студентів, забезпечення умов для їх розвитку, врахування їхніх інтересів, смаків, потреб, поглядів.

Ключові слова: особистісно-діяльнісний підхід, підготовка майбутніх учителів, художньо-естетичне виховання, індивідуальні особливості.

Revenko I. Personality Activities-Based Approach to the Training of Future Teachers Involved in the Artistic-&-Aesthetic Education of Schoolchildren

This scientific paper reveals the essence of personality activities-based approach to the training of future teachers involved in the artistic-&-aesthetic education of schoolchildren in the context of which the development of a personality occurs during his and/or her activities. The author notes that the personality activities-based approach to the training of future teachers envisages among other things the revelation of individual merits of students to provide appropriate conditions for their development.

Such qualities of a personality as the artistic-&-aesthetic taste, artistic-&-aesthetic perception and aesthetic feelings always have a selective and subjective character. Therefore, these specific features inherent in personality can be attributed to individual features that should be taken into consideration while training a future teacher involved in the artistic and aesthetic education of schoolchildren. The solution of this problem requires a continuous diagnosing of the levels of the preparedness of students and their involvement in different types of activities, in particular teaching in auditorium and out of it, and educational and pedagogical practice that in their aggregate under the assumption of their proper organization ensure the matured preparedness of future teachers for the artistic and aesthetic education of schoolchildren.

Keywords: personality activities-based approach, training future teachers, artistic-&-aesthetic education, individual features.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні характеризуються посиленням гуманістичної спрямованості навчання та виховання дітей та молоді, що виявляється в перенесенні акцентів на саморозвиток особистості. В світлі гуманістичної парадигми вищої освіти значного поширення набув особистісно-діяльнісний підхід, що підтверджується посиленням уваги науковців до вивчення проблеми підготовки майбутніх фахівців, зокрема майбутніх учителів, на засадах зазначеного підходу. Особистісно-діяльнісний підхід передбачає орієнтацію процесу професійної підготовки майбутніх учителів на їхні здібності, інтереси, пізнавальні можливості. Важливість порушеної проблеми вимагає дослідження особистісно-діяльнісного підходу у підготовці майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави свідчити, що зазначена проблема знайшла висвітлення

в таких аспектах: теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів (О. Абдулліна, І. Богданова, В. Гриньова, О. Дубасенюк, К. Дурай-Новакова, І. Зязюн, В. Євдокимов, В. Лозова, О. Пехота, О. Попова, І. Прокопенко, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, А. Троцько, Н. Хмель, О. Шевнюк та інші науковці); підготовка майбутніх учителів до виховної діяльності (А. Бойко, В. Бондар, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Т. Люріна, О. Мороз, В. Сластьонін, Л. Спірін, А. Троцько та інші дослідники); особливості впровадження особистісно-діяльнісного підходу в навчально-виховний процес закладів освіти (І. Бех, М. Кузнецов, О. Пехота, С. Подмазін, В. Рибалка, М. Чобітько, А. Хуторський, І. Якіманська та інші вчені); виховний потенціал особистісно-орієнтованого підходу (Д. Белухін, О. Бондаревська, О. Вишневський, О. Газман, М. Красовицький, Н. Тимошук, М. Чепіль та інші науковці).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На підставі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури можна зробити висновок, що попри ґрунтовне вивчення методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів, проблема підготовки майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів на засадах особистісно-діяльнісного підходу залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, існує проблема розкриття суті цього феномену в контексті досліджуваної проблеми.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у розкритті суті особистісно-діяльнісного підходу у підготовці майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми поділяємо точку зору вчених (І. Бех, А. Бойко, І. Зязюн, В. Лозова, О. Пехота, О. Попова, С. Сисоєва та інші), які досліджують проблему професійної підготовки майбутніх учителів на засадах особистісно-діяльнісного підходу, у контексті якого розвиток особистості відбувається в процесі її діяльності.

Розглядаючи стратегії розвитку сучасної педагогічної науки, В. Лозова [1] справедливо позначає тенденцію поширення особистісно-діяльнісного підходу, де особистісний і діяльнісний аспекти утворюють нерозривну, єдину інтеграцію, спрямовану на саморух, самозростання і в заключному результаті на самореалізацію можливостей особистості. Особистісно-діяльнісний підхід характеризується ціннісним ставленням, позитивними можливостями особистості в діяльності; включенням особистісного досвіду молодшої людини до навчально-виховного процесу, який включає знання, уміння, цінності та настанови.

Основи особистісно-діяльнісного підходу були закладені в працях видатних психологів Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна. З позиції цього підходу діяльність людини є процесом, у якому здійснюються переходи між полюсами суб'єкт-об'єкт, тобто відбувається перехід об'єкта в його суб'єктивну форму і разом з цим у діяльності здійснюється також перехід у об'єктивні результати [2].

Діалектичну суть цього положення докладно розкрито в дослідженні С. Рубінштейна [3]. Учений визначив, що специфічна особливість людської діяльності полягає в тому, що вона свідомо та цілеспрямована. У ній та через неї людина реалізує свої цілі, об'єктивує задуми в перетворюванні ним діяльності. Разом з цим об'єктивний зміст діяльності входить визначальною основою у психіку індивіда. У діяльності та через діяльність індивід самореалізується та самостверджується як суб'єкт (у своєму ставленні до об'єктів ним створених) та як особистість (у своєму ставленні до інших людей, на яких він впливає своєю діяльністю і з якими він через неї вступає в контакт). Значення діяльності в тому і полягає, що у ній та через неї встановлюється дієвий зв'язок між людиною та світом, завдяки якому буття виступає як реальна єдність і взаємопроникнення суб'єкта і об'єкта.

Діяльність як активність особистості, спрямована на досягнення свідомо поставленої мети, пов'язана з задоволенням потреб та інтересів людини, на виконання вимог до неї з боку суспільства та держави [4]. Згідно теорії діяльності (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн) її макроструктуру складають взаємозалежні одиниці: окрема діяльність, дії, операції, які співвідносні мотивам, цілям, умовам. Розглянемо це докладніше.

Поняття діяльності пов'язано з поняттям мотиву, який завжди відповідає тій чи іншій потребі. У результаті усвідомлення та переживання потреб у людини виникає спонукання до діяльності, завдяки якій ці потреби задовольняються. Отже, усвідомлена потреба є мотивом діяльності. Головна відмінність однієї діяльності від іншої полягає у відмінності їх предметів. Саме предмет діяльності надає

їй певної спрямованості, одночасно виявляючись її дійсним мотивом.

Певна діяльність завжди спрямовується на вироблення продукту, досягнення певного результату, який виступає метою цієї діяльності. Для здійснення мети необхідно враховувати ті умови, у яких вона буде реалізовуватися. Співвідношення мети та умов визначає завдання, яке повинно бути вирішено діями.

Будь-яка діяльність існує у формі ланцюга дій як процесу, підкореного усвідомленій меті, тобто дії, які здійснюють діяльність, спонукає її мотив, але вони спрямовані на реалізацію мети. Разом з тим, що дії є основними складовими діяльності, вони виявляють і відносну самостійність – одна й та сама дія може забезпечувати реалізацію різних видів діяльності.

Окрім визначення мети важливим моментом є визначення способів здійснення дій. Досягнення результату, що складає мету певної дії, може вимагати цілої низки актів, пов'язаних між собою певним чином. Ці акти є частковими діями або операціями. За допомогою цих операцій може бути досягнута поставлена мета, але вони визначаються не самою метою, а безпосередньо тими умовами, у яких вона реалізується. Іншими словами дія відповідає завданню, яке є метою, представленою у певних умовах. Необхідність знаходження відповідних умов способів здійснення операцій перетворює дії у вирішення завдання. Предметний результат дій визначає їх об'єктивне значення.

Взаємодія означених складових у процесі діяльності представлено у вигляді її динамічної структури, між компонентами якої існують функціональні залежності:

- формування мотивів на основі усвідомлення власних потреб;
- визначення мети, реалізація якої забезпечує задоволення потреб або рішення поставлених завдань;
- визначення умов, за яких буде досягнута поставлена мета;
- визначення способів діяльності у наявних умовах;
- оцінка співвідношення власних можливостей з майбутніми труднощами та необхідністю досягнення певного результату;
- мобілізація особистісних ресурсів (інтелектуальних, емоційно-вольових) та виконання дій;
- оцінка отриманих результатів, їх відповідність запланованим результатам, корегування.

На підставі вищезазначеного, під реалізацією особистісно-діяльнісного підходу в підготовці майбутніх учителів ми будемо розуміти наявність у навчально-виховному процесі всіх компонентів діяльності, які визначають розвиток особистості майбутнього вчителя.

Підготовка майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання являє собою процес, тобто явище взяте в динаміці, в русі, у постійному змінненні. Отже, цілеспрямована послідовна зміна мотивів, мети, завдань, змісту, методів та інших складових художньо-пізнавальної діяльності студентів обумовлюють динаміку особистісних перетворень у психологічній, інтелектуальній та діяльнісній сферах у процесі їх підготовки до художньо-естетичного виховання школярів.

Аналізуючи педагогічну практику, О. Шевнюк відмітила напрями професійно значущих змін особистості вчителя [5, с. 37.], які, на нашу думку, слід враховувати в процесі підготовки майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів:

- зміна системи діяльності, її функцій та ієрархічної побудови в процесі формування особистісного стилю діяльності;
- зміна особистості суб'єкта, що проявляється як зовнішніми ознаками (моторика, мова, емоційність тощо), так і внутрішніми – у формуванні відповідних елементів професійної свідомості (пам'ять, мислення тощо), становленні професійного світогляду;

- зміна відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта діяльності, що проявляється у когнітивній сфері як підвищення рівня інформативності про об'єкт, в емоційній – як зацікавлення у взаємодії з об'єктом, у практичній – як усвідомлення можливостей зміни об'єкта.

Особистісно-діяльнісний підхід у підготовці майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання, серед іншого, передбачає виявлення індивідуальних особливостей студентів, забезпечення умов для їх розвитку, врахування їхніх інтересів, смаків, потреб, поглядів тощо.

Такі якості особистості як художньо-естетичний смак, художньо-естетичне сприймання, естетичні почуття завжди мають вибірковий та суб'єктивний характер. Отже, їх можна також віднести до індивідуальних особливостей, які треба враховувати в процесі підготовки майбутнього вчителя до художньо-естетичного виховання школярів.

Врахування вищезазначених індивідуальних особливостей майбутнього вчителя в процесі його підготовки до художньо-естетичного виховання школярів передбачає:

- глибоке, всебічне вивчення особистості студента – визначення кола його інтересів у сфері мистецтва, вивчення своєрідності його естетичного смаку, художньо-естетичного сприймання, характеру емоційно-естетичних реакцій, критеріїв естетичних оцінок та мотивів художньо-естетичної діяльності;
- визначення поточних та перспективних цілей розвитку спеціальних знань, умінь та естетичних якостей майбутнього вчителя;
- відбір форм, методів роботи, прийомів педагогічного впливу у відповідності з завданнями художньо-естетичної підготовки диференційованих груп та окремих студентів;
- організацію естетично спрямованої діяльності, що сприяє ефективному розвитку індивідуальних естетичних якостей майбутнього вчителя;

- аналіз результатів педагогічного впливу та результатів діяльності майбутнього вчителя.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, звернення до особистісно-діяльнісного підходу в нашому дослідженні обумовлено тим, що він дає можливість враховувати індивідуальні особливості студентів у процесі їх просування по індивідуальній освітній траєкторії. Це, у свою чергу, вимагає постійного діагностування рівнів готовності майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання, а також залучення їх у різні види діяльності – навчальну (аудиторну, позааудиторну), виховну, педагогічну практику, які за умови їх правильної організації у своїй сукупності забезпечують формування готовності майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів. Важливими факторами при цьому виступають гуманістичне ставлення до кожного студента, довірливе діалогічне спілкування.

Перспективи подальших розвідок полягають в розробці науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів до художньо-естетичного виховання школярів.

Список використаних джерел:

1. Лозова В.І. Стратегічні питання сучасної дидактики / В.І. Лозова // Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні Ч.1. Харків : ОВС, 2002. С.96-97.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Смысл: Академия, 2004. – 346 с.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2002. – 712 с. – (Мастера психологии).
4. Крутецкий В.А. Психология: Учебник для учащихся пед. училищ / В.А. Крутецкий. Изд. 2-е, перераб и доп. – М. : Просвещение, 1980. – 352 с.
5. Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: Монографія / О.Л. Шевнюк. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 232с.

УДК 378:[371.134/311:37.064.2]

Т.С. Розумна

ЗАСОБИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ

Анотація. У статті розглянуто засоби підготовки майбутніх учителів до організації інтерактивної взаємодії з учнями, а саме спецкурс «Інтерактивна взаємодія в освіті», що спрямований на сформованість готовності студентів успішно виступати в ролях організатора й учасника інтерактивної взаємодії з учнями. Розглянуто основні класифікації та особливості інтерактивних методів навчання; доведено, що ефективність використання інтерактивних методів навчання зумовлюється дотриманням відповідних правил.

Ключові слова: засоби підготовки, інтерактивні методи навчання, інтерактивна взаємодія, готовність студентів.

In the article the means of future teachers' training to the organization of interaction with pupils are considered, namely the special course «Interaction in education», that is directed on forming the preparedness of students successfully to come forward in the roles of organizer and participant of the interaction with pupils. Basic classifications and features of interactive methods of studies are considered; it is well-proven that efficiency of the use of interactive methods of studies is predetermined by the observance of proper rules.

Key words: means of training, interactive methods of education, interaction, preparedness of students.

Аналіз практики роботи вищих педагогічних закладів освіти дозволяє стверджувати про пріоритетність інформативно-описового характеру навчання, переважання вербальних методів, групових і фронтальних форм роботи, і в наслідок цього – закріплення в майбутніх учителів позиції пасивних виконавців професійних функцій. Така організація навчального процесу породжує формалізм і негативно впливає на якість підготовки педагогічних кадрів. Оновлення освіти сьогодні потребує від викладачів знання тенденцій інноваційних змін у системі сучасної освіти, розуміння суті особистісно-зорієнтованої системи навчання, де важливу роль займає саме інтерактивна взаємодія, яка побудована на засадах співпраці, припускає унікальність суб'єктів та їхню принципову рівність, варіативність точок зору кожного суб'єкта на сприйняття, розуміння та активну інтерпретацію точок зору іншими суб'єктами.

Проблемою підготовки майбутніх учителів до організації інтерактивної взаємодії займаються Б. Бадмаєв, Н. Волкова, С. Кашлев, Д. Кавтарадзе, М. Кларін, О. Комар, В. Мартинюк, А. Панфілова, Л. Пироженко, О. Пехота, О. Пометун, В. Терещенко, П. Щербань та інші.

Мета статті – розглянути засоби підготовки майбутніх учителів до організації інтерактивної взаємодії з учнями.

Підготовка майбутніх учителів до організації інтерактивної взаємодії передбачає застосування певних засобів, а саме спецкурсу «Інтерактивна взаємодія в освіті», що спрямований на сформованість готовності студентів до організації інтерактивної взаємодії з учнями успішно виступати в ролях організатора й учасника інтерактивної взаємодії з учнями. Спецкурс розроблявся з урахуванням технології підготовки майбутніх учителів до інтерактивної